

5. Солдатов В.А., Виноградов В.П. Обеспеченность экологической безопасности средствами прокурорского надзора // Экологическая безопасность. Технологии города. Управление отходами. Специализированное издание. – 2006.
6. Сытник К.М. и соавт. Биосфера. Экология. Охрана природы. Справочное пособие. Киев: Наукова думка, 1987.
7. Губский и соавт. Химические катастрофы и экология. Киев: Здоровье. – 1993.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АЗОВСЬКОГО ТА ЧОРНОГО МОРІВ

Біщук Є.В., Миськевич С.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

Азовське і Чорне моря – найвіддаленіші від Світового океану. Площа їхнього водозбірного басейну набагато перевищує площу самих морів. Цим зумовлена надзвичайна чутливість їх до впливу людської діяльності. Протягом останніх десятиліть відбувалися евтрофікаційні процеси, забруднення морського шельфу токсичними речовинами, абразія берегів, зменшення біологічної різноманітності й рибних запасів, значні втрати рекреаційних ресурсів.

Гостра екологічна криза охопила Азовське море. Це, без перебільшення, зона екологічної катастрофи. Ще 40-50 років тому в ньому виловлювали риби в 35 разів більше, ніж у Чорному морі, й у 12 разів більше, ніж у Балтійському. В цьому морі водилося 114 видів риби, а загальний вилов іноді перевищував 300 тис. т. Значну частину вилову становили цінні осетрові породи. Сьогодні вилови знизилися в середньому в 6 разів, а виловлена риба часом містить стільки хімікатів, що споживати її небезпечно для здоров'я.

В Азовському морі стався також беззвучний біологічний вибух. Десятиліття тому з експериментальних кошів у море вийшла далекохідна риба пеленгас і швидко розселилася на всій акваторії Азова. Будучи конкурентно сильнішим, пеленгас витісняє чимало аборигенних видів азовської іхтіофауни й уже став одним із основних промислових видів цього моря.

Води Азова здавна славилися цілющими властивостями. Нині ж у результаті антропогенного забруднення ці властивості втрачені. Так, ще у 1987 році концентрація пестицидів збільшилася в 20 разів. Сьогодні в донних відкладах моря вміст отрутохімікатів і важких металів у багато разів перевищує норму.

У 70-х роках у Таганрозькій затоці було зареєстровано перші великі спалахи токсичного „цвітіння” води синьо-зеленими водоростями. У 80-х роках вони стали регулярними. У 1997 році „цвітіння” спостерігалось вже на відкритих акваторіях моря й охоплювало не тільки його східну, найзабрудненішу частину, а й західну.

Різко погіршилася санітарно-епідеміологічна ситуація на узбережжі Азова. Щороку великі курортні зони періодично оголошуються закритими через невідповідність санітарно – гігієнічним нормам, спалахи особливо небезпечних інфекційних захворювань, наприклад холери, дизентерії.

Головними причинами екологічної кризи Азова є хіжацький вилов риби, будівництво гребель і водосховищ на основних річках, що живлять море – Дон та Кубань, й перетворення цих водосховищ на гігантські промислові відстійники, неконтрольоване лавиноподібне змивання пестицидів із полів сільгоспугідь і винесення їх у море водами Дону й Кубані, збільшення кількості неочищених викидів підприємствами хімічної та металургійної промисловості (лише один Маріуполь «постачає» Азовському басейнові 800 тис.т токсичних речовин щорічно), інтенсивне будівництво на узбережжі й морських косах чисельних пансіо-

натів і баз відпочинку й, як наслідок, - скидання в море побутових відходів і каналізаційних стоків.

Екологічна ситуація в басейні Чорного моря дещо краща, чому сприяють розміри та глибини. Проте в Чорне море впадають Дніпро, Південний Буг, Дністер, Дунай, які щорічно приносять мільйони кубометрів стоків, що містять токсиканти десятків найменувань. У воді й донних відкладах значно підвищилася концентрація радіонуклідів. Шельф забруднюють побутові й каналізаційні стоки, супровідні індустрії туризму. Через це останнім часом десятки разів закривалися пляжі Ялти, Феодосії, Алушти, Одеси. У південно – західній частині Чорного моря, у зв'язку з розробкою підводних нафтогазових родовищ, почалося інтенсивне забруднення води нафтопродуктами. В цьому ж регіоні частіше виникають зони замору. Величезну небезпеку становлять потужні припортові заводи та Південний порт поблизу Одеси. Тут, зокрема, виготовляються й концентруються величезні об'єми рідкого аміаку, експлуатується потужний аміакопровід Одеса – Тольятті. Ця вкрай шкідлива речовина перевозиться танкерами місткістю 50 – 120 тис. т. Навіть одна аварія на заводі, в порту чи на такому танкері може мати дуже тяжкі екологічні та економічні наслідки.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В М.ЧЕРКАСИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ

Бурлаченко Р.Ю., Міськевич С.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

Екологічна ситуація в м. Черкаси з кожним роком змінюється. Це пов'язано із зростанням кількості підприємств, діяльність яких негативно впливає на атмосферу, гідросферу та літосферу. Основними забруднювачами атмосферного повітря залишаються підприємства Державного комітету промислової політики України та АТ «Нафтогаз» України: ВАТ «Черкаське хімволокно» з валовим викидом 8,7 тис. т., або 22% від загальних викидів стаціонарними джерелами по області, ВАТ «Азот» - 7,7 тис. т. (20 %).

Для розрахунку комплексного індексу забруднення атмосфери міста використовується 5 найбільш важливих домішок: пил, діоксин азоту, аміак, формальдегід, азоту оксид. Комплексний ІЗА зменшився у 2008 р. до 7,85 (за 2007р. – 9,29).

Аналітичний контроль якості та складу води Кременчуцького водосховища проводиться на 7 підконтрольних створах. У 2008 році санітарний стан Кременчуцького водосховища на цих створах залишався задовільним. Було виловлено 4310,25т.риби, відповідно рибопродуктивність склала 19,2 кг/га. Іхтіофауна Кременчуцького водосховища налічує 41 вид риб. За статистичними даними промислове значення мають 17 видів. Основу уловів в останні роки складають плітка, лящ, плоскирка, синець, верховод, чехоня.

Встановлено, що рівневий режим підземних вод у промисловій зоні м. Черкаси формується під впливом природних факторів та факторів техногенного характеру. Їх взаємодія обумовила формування на фоні природного положення ґрунтових вод локальних ділянок з високим загальним рівнем води. Саме з такими ділянками пов'язана присутність у воді забруднюючих компонентів, а саме сульфат-іонів та підвищена мінералізація.

З метою покращення екологічної ситуації у сфері поводження з відходами впроваджені нові технології перероблення та знешкодження відходів, що призвело до загального зменшення обсягів розміщення відходів в місті, а також створило умови для недопущення потрапляння вторинних відходів на полігони та сміттєзвалища для захоронення.

Із загальної кількості відходів 73% використовуються, знешкоджуються,